

Už samotný fakt, že období přelomu starověku a středověku obecně nebývá nejhojněji bádáným obdobím, činí Folettiho knihu přínosnou. Nadto je téma žen v církvi velmi aktuálním tématem a snaha vnést do něj pohled historický, ba dokonce kunsthistorický, je jen ku prospěchu. Bohužel, ačkoliv se jedná v podstatě o druhé vydání, v knize se vyskytují jisté nedokonalosti. Je sice zřejmé, že jde spíše o partikulární studii než o všeobjímající monografii, ale i tak by bylo vhodné, aby autor čtenáři objasnil, jakým způsobem vybíral analyzovaný ikonografický materiál. Zdá se, jako by klíč byl jediný, a to ukázat právě jen na ta zobrazení, ze kterých bychom mohli odvozovat existenci (za)svěcených žen. Tento klíč by nemusel být nutně špatný, pokud by se autor vypořádal s námitkou, která se nabízí: jedná se o důkazy běžné církevní praxe 4. a 5. století, nebo máme před sebou něco, co by šlo nazvat excesem, popřípadě výjimkou potvrzující pravidlo? Stejně tak chybí preciznější rozlišování, ať už v rovině teologické nebo faktické. Jednalo se o svátostné svěcení, ustanovení ke službě nebo o soukromé zasvěcení panen či vdov? Je důkaz o vlivné a bohaté ženě také důkazem, že byla součástí církevní hierarchie?

Chybný překlad latinského nápisu „DEDALIA VIVAS IN CHRISTO“ je sice okrajovou záležitostí, protože nesvedl autora významově na scestí, ale přeci jen to v případě kunsthistorické studie nepůsobí úplně dobrým dojmem. Foletti jej totiž překládá: „Dedalie žije v Kristu“, ačkoliv se jedná o konjunktiv (nikoliv indikativ) a o druhou osobu (nikoliv třetí), tedy správně: „Dedalie, ať žiješ v Kristu!“

Autor v úvodu a závěru rámuje svoji studii přiznáním, že historické téma žen a jejich role v církvi je velmi aktuální zvláště v dnešní katolické církvi, a proto ani bádání o něm nelze úplně oprostít od tohoto vědomí a současných debat. V závěru tak autor, dle mého soudu férově, přiznává svůj názor na danou problematiku. Doufejme, že i tak vydání této knihy nepovede k prostému přejímání autorova dle mého soudu nedostatečně podloženého názoru, nýbrž že vyústí v další kladení otázek, ať už historických, společenských nebo teologických.

Matouš Benda

Ilan PAPPÉ, *Deset mýtů o Izraeli*, překlad Magdaléna Jehličková a Filip Outrata, Praha, Rybka Publishers, 2022, 195 s., ISBN 978-80-87950-71-5

S poznatky izraelské skupiny „nových historiků“ se bohužel čtenáři v České republice dosud neměli šanci seznámit (kromě jazykově vybavených levicově orientovaných aktivistů a akademiků). Český překlad popularizační monografie izraelského historika Ilana Pappého, poprvé vydané roku 2017 v angličtině, je proto vítaným přírůstkem pro místní knižní trh.

Jazyk knihy nasvědčuje určení pro laickou veřejnost, avšak protichůdnost autorovy argumentace vůči radikálně pravicovému pohledu, který dominuje českému diskurzu o Izraeli a Palestině, ji zřejmě činí pro běžného českého čtenáře nepřístupnou. Více užitečná by tedy mohla být spíše pro členy akademické obce ochotné seznámit se s intelektuálním podhoubím některých základních propalestinských argumentů.

Struktura knihy sleduje, jak její název napovídá, v deseti kapitolách obvyklé mylné představy o dějinách, současnosti a budoucnosti státu Izrael. Text je dále opatřen předmlouvou, v níž autor otevřeně přisuzuje své knize politickou roli. Tvrdí, že „je určena každému, kdo se chce zapojit do nikdy nekončící diskuze na téma Izrael a Palestina“.¹ Dle předlohy anglického originálu je před poznámkový aparát připojena časová osa. Nepříliš přehlednou mapu izraelských osad na okupovaném Západním břehu Jordánu naopak čeští nakladatelé nahradili vhodně vybranými mapami převzatými z Grataloupova *Atlas historique mondial*.² Doslovu českého vydání se zhostil novinář Břetislav Tureček, osoba příhodně zvolená vzhledem k dlouhodobé práci v Izraeli, zjevné obeznámenosti s místními poměry (stejně jako s kontroverzemi) i vědecké erudici.³

V první části sestávající z šesti kapitol (Mýty minulosti) Pappé vyvrací sionistickou charakterizaci Palestiny před první alijou jako pusté země, jejíž obyvatelé neměli národotvorné ambice. Druhý komplementární mýtus přisuzuje evropským Židům roli bludného „lidu bez země“. Další dvě kapitoly se zabývají povahou sionismu. Pappé v nich odporuje ztotožňování sionismu a judaismu a identifikuje sionismus jako koloniální hnutí. V páté kapitole odmítá smyšlené tvrzení, že Palestinci opustili území dobytá Izraelem během první arabsko-izraelské války dobrovolně na vyzvání vůdců okolních států. Naopak vyzdvihuje vysídlovací plány předních členů sionistického hnutí, které vyústily v etnické čištění palestinského obyvatelstva v roce 1948. Poslední kapitola první části zpochybňuje interpretaci izraelského rozpoutání šestidenní války roku 1967 jako nutného preventivního úderu.

Druhá část (Mýty současnosti) se věnuje třem aktuálnějších problémům. Prvním z nich je nedemokratičnost systému „jediné demokracie na Blízkém východě“. Druhým je mylné chápání ztroskotání takzvaného mírového procesu Dohod z Osla. Dle autorova mínění nelze návrhy izraelské strany považovat za upřímné svolení s vytvořením palestinského státu výměnou za mír. Třetí kapitola této části se věnuje Pásmu Gazy, interpretaci stažení židovských osadníků z něj a roli Hamásu v rámci odporu proti Izraeli.

Poslední část (Výhled do budoucnosti) vysvětluje, proč autor tvrdí, že rozdělení Palestiny na židovský a arabský stát není proveditelné. Místo cynického lpění na dvojstátním řešení nabízí alternativu jednoho státu pro všechny zúčastněné.

Pokud měla kniha sloužit jako příručka angažovaného aktivisty, lze říci, že se k tomuto účelu, alespoň v České republice, zcela nehodí. Je pravděpodobné, že její čtenář již bude mít pevné názory na problematiku Izraele a Palestiny. Pokud s autorem nesouhlasí, pravděpodobně názor nezmění. Pokud s autorem souhlasí, je již nejspíše s jeho tezemi obeznámen. Pro účely politické propagandy sice kniha poskytuje užitečné předpřipravené argumenty, ale nepracuje dostatečně s aktuálními propagandistickými frázemi druhé strany, a proto nemůže aktivistu připravit na jejich efektivní vyvracení.

Vítaným elementem je však uznání spornosti jistých interpretací. Pappé například zmiňuje, že po prostudování odtajněných dokumentů týkajících se „palestinského

1 Ilan PAPPÉ, *Deset mýtů o Izraeli*, Praha 2022, s. 9.

2 Tamtéž, s. 80–81.

3 Tureček tvrdí, že Pappé byl roku 2008 „vyštípán“ z Haifské univerzity za své protiizraelské názory. Nyní pobývá ve Velké Británii. Tamtéž, s. 167.

exodu“ roku 1948 se sice s kolegou Bennym Morrisem „shodli v tom, že ze strany arabských ani palestinských vůdců nezazněly žádné výzvy k odchodu ze země“, ale že nebyly zajedno v tom, „do jaké míry bylo vyhnání palestinských obyvatel předem připravené a plánované“⁴

Přínosnější může být kniha pro čtenáře s akademickými tendencemi neznalé dějin sionistického hnutí a státu Izrael. Těm může posloužit jako úvod do problematiky re-vize tradičních tezí izraelské historiografie „novými historiky“ a jejich kolegy nebo nástroj korekce chápání propalestinských aktivistů. Mohou mimo jiné pochopit, že slogan „Od řeky k moři, Palestina bude svobodná!“ se dožaduje jednotátního řešení konfliktu pro všechny jeho účastníky, nikoli vyhnání nebo vyvraždění palestinských Židů.

Zřejmě nejcenějším aspektem knihy, obzvláště pro českého historika, je uchopení dějin Izraele a Palestiny optikou osadnického kolonialismu.⁵ V česky psané historiografii bohužel zůstává paradigma osadnického kolonialismu nevyužito, což je škoda, jelikož poskytuje nejspokojivější vysvětlení vybudování státu Izrael a jeho jednotícího principu nadvlády „vládnoucího etnika“.⁶ Zaslouženou výtkou může být přílišné zjednodušení popisu tohoto konceptu: „Kolonialismus lze popsat jako stěhování Evropanů do různých částí světa a formování nových ‚bělošských‘ národů tam, kde měli domorodí obyvatelé svá vlastní království. Tyto nové národy by nemohly vzniknout bez uplatnění dvojí logiky, totiž logiky eliminace — snahy zbavit se původních obyvatel všemi dostupnými prostředky včetně genocidy; a logiky dehumanizace — nahlížení na neevropské obyvatelstvo coby méněcenné, a tudíž nezasluhující těšit se stejným právům jako osadníci.“⁷ Kolonizující skupina samozřejmě nemusí pocházet z Evropy. Mezi moderní osadnicko-kolonialistické projekty lze počítat například hinduizační politiku Indie v Kašmíru nebo násilné osazování Západní Papuy indonéským státem. Vymezuje též pravomoci podřízeného etnika: „Kolonizovaný národ má podle Charty OSN právo vést osvobozenecký boj, a to i ozbrojený; úspěšným zakončením takového boje pak je vytvoření demokratického státu zahrnujícího všechny, kdo v něm žijí.“⁸

Co bychom si tedy měli z Pappého knihy odnést? V rámci českých dějin by přijetí paradigmatu osadnického kolonialismu mohlo například posloužit lepšímu uchopení

4 Tamtéž, s. 68.

5 Teorii osadnického kolonialismu jako vysvětlovacího systému popularizoval australský historik Patrick Wolfe. Jejím účelem je umožnit analýzu těch koloniálních formací, jejichž primárním účelem není vykořisťování domorodé populace, ale její nahrazení na kolonizovaném území osadníky. Mezi typické osadnické kolonie lze počítat například Spojené státy americké, bývalá britská dominia nebo francouzské Alžírsko. Pappé v knize výslovně zmiňuje Wolfeův koncept „logiky eliminace“. Tamtéž, s. 54. Patrick WOLFE, *Settler Colonialism and the Transformation of Anthropology. The Politics and Poetics of an Ethnographic Event*, London — New York 1999, s. 1–2.

6 Autor v originálu používá termín „master race“ vycházející z nacistické ideologie, který se používá k označení vládnoucí skupiny v osadnicko-koloniálním vztahu. Překladatelé zvolili méně kontroverzní termín „vládnoucí etnikum“ a vyhnuli se přesnějšímu termínu „nadřazená rasa“ nebo „panská rasa“. I. PAPPÉ, *Deset mýtů o Izraeli*, s. 161; TÝŽ, *Ten Myths About Israel*, London — New York 2017, s. 133.

7 I. PAPPÉ, *Deset mýtů o Izraeli*, s. 163.

8 Tamtéž, s. 166.

nacistických záměrů s územím protektorátu a jeho obyvateli. Ideálně by se ve čtenáři mohl vzbudit zájem o izraelsko-palestinský konflikt a dlouhodobě nekritickou podporu, jíž se ze strany české zahraniční politiky stát Izrael těší. Nelze však předpokládat, že dopad tohoto zdařilého překladu Pappého knihy na diskuzi o Izraeli a Palestinu bude znatelný.

Petr Jeřábek

Adéla GJURIČOVÁ – Tomáš ZAHRADNÍČEK, *Návrat parlamentu. Češi a Slováci ve Federálním shromáždění 1989–1992*, Praha, Argo – Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i., 2018, 276 s., ISBN 978-80-257-2623-5; 978-80-7285-213-0

Kolektivní monografie autorské dvojice Adéla Gjuričová — Tomáš Zahradníček si klade za cíl provést čtenáře složitým procesem návratu parlamentu na přední místo československé politiky po sametové revoluci. Kniha vyšla roku 2018 v nakladatelství Argo ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR a čítá 276 stran. Autor i autorka jsou renomovanými historiky, oba dlouhodobě působí na Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, kde se zabývají moderními a soudobými politickými a sociálními dějinami. Kniha *Návrat parlamentu* je příspěvek k politickým dějinám revolučního a porevolučního Československa. Přesto, že na obálce knihy jsou uvedena dvě jména, badatelský tým pro výzkum tvořili ještě Petr Roubal s Jiřím Sukem, kteří se podíleli na orálněhistorickém výzkumu. Kniha se bezesporu řadí mezi odborné texty, mimo precizní historickou analýzu se to projevuje i užíváním vědeckého jazyka s vyjasněnými formulacemi. V textu se také občas nacházejí ilustrace, ať už se jedná o fotografie spojené s Federálním shromážděním (dále FS) nebo rozmanité karikatury z dobového tisku.

Hlavním metodologickým podnětem je pro knihu „nový institucionalismus“ inspirovaný lingvistickým obratem. Stručně řečeno jde o snahu revitalizovat politické dějiny novými přístupy, které často vyzdvihují aktéry a méně viditelné procesy, jež instituce provázejí. Zásadní je akcentovat důležitost politických dějin a „nevyklidit výzkumné pole, jehož kritické studium je pro každé národní prostředí nezbytné, a nepřenechat ho bezesbytku aktivistům různých podob kolektivní paměti...“ (s. 16). Metodologická východiska jsou převzata ze zahraničí, protože pro české prostředí se v rámci „nového institucionalismu“ jedná o jednu z průkopnických prací. Archivní materiál autoři čerpali hlavně z Archivu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, ale také z jiných archivů. Mimo to se práce opírá o soudobý tisk a řadu rozhovorů s poslanci, které jsou uloženy v Centru orální historie ÚSD AV ČR. Kniha vychází i ze solidního korpusu jak české, tak zahraniční sekundární literatury.

V úvodu jsou nastíněny čtyři fáze vývoje parlamentu, jež tvoří chronologickou osu celé knihy. Jedná se nejdříve o parlament socialistický, tedy o ještě dosluhující komunistické poslance FS, kteří se po revoluci pokusili o jakýsi autonomní postup, ale byli rázně odmítnuti. Právě tento parlament zvolil 29. 12. 1989 prezidentem Václava Havla. Jeho období končí s kooptacemi, které do parlamentu dostaly zástupce revolučních elit. Autorský tandem hovoří o parlamentu revolučním. Jeho úloha spočívala v legálním potvrzování revolučních změn. Jelikož poslanci byli do FS vybráni a kooptováni Občanským fórem, tak teoreticky nereprezentovali volbu lidu, ale měli